

[Ministeren for offentlige arbejder.]

ofte føres her i tinget om DSBs forhold både om forhøjelse af billetpriserne og meget andet. Jeg tror, DSB ville være bedre kørende — ikke for at være vittig — hvis de havde vilkår, som koncessionerede selskaber har på mange områder. Det er det, der ligger bag mine betragtninger.

Både det ærede medlem hr. Ninn-Hansen og det ærede medlem hr. Arne Larsen mente, at når jeg ikke var begejstret for, at portoen skulle højere op end det oprindelige forslag, måtte der være rige muligheder mellem anden og tredje behandling. Der må jeg bedrøve de ærede medlemmer. Sådanne muligheder findes ikke. Vi har taget vort standpunkt, og selv om jeg ikke er begejstret for en ting, er der da alligevel mulighed for, at jeg kan gå med til den. Man kan jo ikke være begejstret for alt her i livet, man må gå på kompromis. Det har vi måttet her, hvor vi har måttet forhandle os frem til en løsning. Årsagen er først og fremmest, at vi ikke kunne få det brede forlig, vi tilsigtede. Havde vi kunnet få det, havde vi sikkert heller ikke haft diskussion om portotaksterne. Så havde der sikkert også været stemt for dette ændringsforslag både af det ærede medlem hr. Ninn-Hansen og af partiet venstre.

Hermed sluttede forhandlingen.

Der foretoges først afstemning vedrørende forslag til lov om ændringer i postloven.

Ændringsforslag nr. 1

vedtoges med 88 stemmer mod 14; 75 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 2

vedtoges med 162 stemmer mod 10; 3 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

§ 1, således ændret,
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 3 betragtedes som vedtaget efter vedtagelsen af ændringsforslag nr. 2.

§ 2, således ændret,
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om ændringer i statsbaneloven.

Ændringsforslagene nr. 1, 2, 3 og 4
vedtoges enstemmigt med 173 stemmer; 3 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 5
forkastedes med 91 stemmer mod 10; 75 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

§ 1, således ændret,
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 6 betragtedes som vedtaget efter vedtagelsen af ændringsforslagene nr. 1-4.

§ 2, således ændret,
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændringer i lov om leje.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 123) findes i tidenden sp. 3305, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 305).

Der var stillet 14 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Axel Ivan Pedersen: På baggrund af gårsdagens skarpe debat om den finansielle politik må det forekomme behageligt nu at skulle behandle et lovforslag, hvorom der er opnået et bredt forlig mellem de fire partier, venstre, det konservative folkeparti, det radikale venstre og socialdemokratiet. Dette forlig om lejeloven er blevet gjort muligt, fordi forhandlerne gik ind til arbejdet med det faste forsæt, at nu måtte dette problem, som det i mange år har været umuligt at løse, klares og klares således, at der kan blive det bredest muligt parlamentariske grundlag for den fremtidige boligpolitik, hvoraf lejeloven er en væsentlig bestanddel.

Denne lovs udformning er af afgørende betydning for den økonomiske udvikling i vort land og tillige for den økonomiske udvikling på byggeriets område. Hvis man vil spørge mig, om dette grundlag så er skabt herigennem, vil jeg kunne besvare spørgsmålet bekræftende. Det parlamentariske udvalg, der i henhold til aftalerne i forliget skal nedsættes, har gennem et omfattende kommissorium, der fremgår af betænkningen, fået gode muligheder for at lægge op til en politik på boligområdet, som kan medføre, at der bliver boliger til alle gennem et frit boligmarked, men også med den målsætning at skabe betingelser for nybyggeriet, der gør det muligt ikke alene at standse de bestandige stigninger i omkostningerne, men at få det til at gå den anden vej gennem foranstaltninger, som er angivet i de før omtalte retningslinjer, og gennem foranstaltninger af økonomisk karakter som f. eks. en boligfond, der vil indgå i overvejelserne, ligesom også nogle af de af det ærede medlem hr. Kai Moltke stillede ændringsforslag vil gøre det.

I øvrigt skal det bemærkes, at de undersøgelser, der er foretaget og bliver fore-

taget i øjeblikket af en række eksperter, vil danne et ikke uvæsentligt grundlag for dette parlamentariske udvalgs fremtidige arbejde. Der skulle således være det bedst tænkelige grundlag for sagligt forsvarlige løsninger, der tilgodeser de sociale hensyn, der nu engang må tilgodeses lige så vel på dette område som på andre.

I denne forbindelse vil jeg gerne understrege, at der også er enighed om, at boligudgiften stadig indregnes i pristallet, således at den faktiske stigning i boligudgiften kompenseres — det ærede medlem hr. Aksel Larsen kunne således have sparet sig bekymringerne under gårsdagens debat i så henseende.

Det konkrete i det indgåede forlig drejer sig foruden om nedsættelse af det her omtalte parlamentariske udvalg om 3 ændringer i forhold til lovforslaget. De 3 ændringsforslag går ud på, at loven får en gyldighedsperiode på 2 år i stedet for som foreslået 4 år, at huslejerådet, som nu institueres, får indstillingsret i stedet for besluttende myndighed, og at der gives tilladelse til genudlejningsforhøjelser efter de hidtil gældende regler, for så vidt det drejer sig om boliger, der har været lejet ud før 31. marts 1959.

Den tilladelse til 25 pct.s forhøjelse af 1939-lejen, som lovforslagets gennemførelse medfører i de områder, hvor huslejen hidtil stadig væk er bundet, betyder, at der af den aktuelle eller den gældende leje kan ske en procentuel forhøjelse på 10-12 pct., d. v. s. en forhøjelse på mellem 5 kr. og 20 kr. om måneden, gældende fra 1. juni i år — i nogle enkelte tilfælde måske en lille smule mere.

I denne forbindelse kan jeg oplyse, at 17 mands udvalget forleden havde besøg af en række deputationer, deriblandt en fra Vesterbro her i København, hvis ordfører på forespørgsel oplyste, at han kendte en baggårdslejlighed på Vesterbro på 26 m², for hvilken der blev betalt 64 kr. i månedlig husleje. Lejligheden bestod af 2 små værelser, et køkken, en lille entré og et wc, som

[Axel Ivan Pedersen.]

beboerne havde fælles med naboen, så det var sådan set ikke meget, man fik for pengene.

På baggrund af denne oplysning vil jeg gerne sige, at i de tilfælde, hvor huslejenævnene kommer ind i billedet i forbindelse med huslejeforhøjelser, bør der tages fornødent hensyn til boligens beliggenhed, dens kvalitet og standard i øvrigt. I det tilfælde, som her omtales, kan der imidlertid ikke blive tale om yderligere forhøjelse, fordi ejendommen var opført før 1890; men oplysningerne giver mig anledning til at gøre opmærksom på to ting. Den ene er, at lejerbeskyttelsen, d. v. s. opsigelsesforbuddet, stadig væk består med de undtagelser, der nu engang er fastlagt i den gældende lov. Det vil jeg gerne fastslå, særlig med henblik på de genudlejningsbestemmelser, der nu forlænges. Den anden er, når lejere får præsenteret et krav om forhøjelse og er i tvivl om berettigelsen deraf, bør de kontakte de stedlige huslejeforeninger eller lejerforeninger.

Jeg har under hensyn til sagens natur og under hensyn til det forlig, der er indgået, og de muligheder, der herigennem er skabt for en videre drøftelse af alle de problemer, der knytter sig til boligen, ikke i sinde at gøre flere bemærkninger ved denne lejlighed.

Jeg skal derfor slutte med at anbefale tingets medlemmer at stemme imod de af det ærede medlem hr. Kai Moltke stillede ændringsforslag og stemme for de af ministeren stillede og af udvalgets flertal tiltrådte ændringsforslag samt for lovforslagets overgang til tredje behandling.

Finn Poulsen: Det er vel naturligt at bemærke, at det altså — efter det, det ærede medlem hr. Axel Ivan Pedersen nu allerede har afsløret, og som de fleste ærede medlemmer ved — virkelig kunne lykkes at skabe et firkantet forlig på et område, hvor der har været store politiske vanskeligheder og betydelige principielle, saglige uoverensstemmelser. Det kunne altså lykkes — så kan man gøre sig mange tanker om det — men det væsentlige var efter min mening dette, at balancen mellem de forhandlende parter på intet tidspunkt blev alvorligt forstyrret.

Det, vi så nåede frem til, falder i to

afsnit: for det første de ændringsforslag, som er stillet til den højtærede boligministers lovforslag, og som det ærede medlem hr. Axel Ivan Pedersen lige har gjort rede for, for det andet det oplæg til en endelig løsning af boligproblemerne, som er omtalt i betænkningen. Det foreslås her, at der nedsættes et folketingsudvalg til at behandle en hel række spørgsmål, der vedrører boligproblemerne. Det meget væsentlige, som vi er nået frem til, er, sagt i al almindelighed, at det nu står ubrydeligt fast, at målet er en normalisering af boligmarkedet, og der peges på ganske bestemte veje til at nå dette mål. Lad være, at der endnu kan gøre sig forskellige opfattelser gældende på en hel række specialområder; hovedlinjen er klar.

Et meget afgørende spørgsmål, som det er meget betydningsfuldt at vi har fået klaret, er, hvorvidt en sådan normalisering skal gå hurtigt eller skal gå gradvis. Jeg lægger megen vægt på at slå fast, at der er enighed om, at det skal gå gradvis. Det kan være teoretisk morsomt at sysle med tanken om en hurtig og pludselig virkning, men det er for uholdbart: man kan ikke pludselig bryde ind i et én gang skabt grundlag; det er uholdbart af hensyn til lejerne. Det ville være en alt for stor byrde for dem, selv om man ville følge det op med en eller anden form for kompensation. Kompensationsordninger har i øvrigt vist sig — i det omfang, vi endnu har beskæftiget os med dem — at være helt umulige at administrere.

I de overvejelser, vi skal ind i, vil også disse tanker kunne tages med, de er ikke på forhånd afvist; men jeg peger på, at jo mere man erkender, at en naturlig afvikling er en gradvis afvikling, jo mindre rolle spiller kompensationer, jo mindre smitter afviklingsordningen også af på andre områder, f. eks. på parcelhusområdet, for det er helt klart, at det ville være noget i retning af en revolution, hvis man pludselig her ville skride ind med alvorlige forhøjelser. Den takt, som skal følges dér, kan ikke være hurtigere end den takt, der i øvrigt følges på udlejningsområdet.

Må jeg så endelig pege på, at dette, at man er enig om det gradvise, også har betydning hvad angår pristalsvirkningen. Der er ingen, der har noget imod, at der

[Finn Poulsen.]

igennem pristalsreguleringen gives dækning for stigende leveomkostninger, og der er ingen, der vil bestride, at huslejen går ind i leveomkostningerne; den faktiske stigning i huslejerne bør altså give sig udslag i den pristalsregulering, der herefter finder sted.

Nu gør jeg opmærksom på, at det, der sker i første omgang, ikke bryder ind i pristalsvirkningen, ikke bryder ind i arbejdsmarkedsparternes forudsætninger for deres forlig. De ændringer af pristalsvirkningerne, som vi på grundlag af det materiale, der er forelagt om de tekniske beregninger af pristallet, har peget på, sigter på det tidsrum, hvor normaliseringen skal gå videre, nemlig tiden efter 1. juli 1967. Da bliver det helt nødvendigt — det har jeg også forstået der er enighed om — at indrette den tekniske side af sagen således, at overdækning undgås, så der ikke heraf kan udspringe inflationsskabende virkninger.

I øvrigt vil jeg gerne pege på, at man i det, man er blevet enig om, har taget hensyn såvel til ejere som til lejere. Det er klart, at der er væsentlige hensyn at tage til begge parter, og et væsentligt hensyn til lejerne ligger der i det gradvise. Hvad er det så, der ligger i det gradvise? Der ligger dette, at man må tænke sig en fast, årlig procentforhøjelse. Hvor stor den skal være, skal man tale nærmere om. Der er indhentet oplysninger, som viser, at det ikke er helt ligegyldigt for virkningerne, hvilken procent man vælger. Det står åbent til drøftelse. Men der er ingen grund til at skjule, at denne procent ikke kan være helt ligegyldig; den må i princippet i hvert tilfælde overstige de årlige prisstigninger; hvis det ikke sker, når man jo aldrig til vejs ende.

Det er meningen, at løbende stigninger i vedligeholdelses- og driftsomkostninger stadig skal følges op. I genudlejnings-tilfælde skal der stadig være mulighed for forhøjelse. Man skal overveje noget så ligetil som de frivillige overenskomster. Der kan vel være visse problemer at drøfte, men i sig selv er det jo en vanvittig tanke, at parterne med hensyn til mange områder inden for lejeområdet ikke frivilligt kan træffe deres aftaler. Spørgsmålet om geografisk frigørelse skal man også ind på.

Der ligger i alt dette — som er et forsøg

på at gå gradvis frem uden at gå så gradvis frem, at det ingen virkning får — også den realitet, at disse nødvendige stigninger, denne nødvendige normalisering kommer til at gå i takt med lønstigningerne, i takt med produktivitetsstigningen; derved bliver det hele væsentlig lettere at bære.

Det var måske en idé at overveje, om der ikke netop i denne periode var noget reelt og sundt i den tanke, som blev debatteret i går, at lette progressionen i beskatningen. Masser af mennesker ville formentlig, hvis det skete, blive animeret til at flytte fra en relativ billig lejlighed til en noget dyrere og nyere. Det er klart, at det rådighedsbeløb, folk har tilbage i dag, når husleje og skatter er trukket fra, er væsentligt mindre end før, fordi den progressive beskatning i vide kredse spiller en så dominerende rolle.

Må jeg endelig gøre opmærksom på, at det gennem vore forhandlinger for første gang lykkedes at få ridset linjerne op for en mere samlet løsning, den samlede løsning, som vi har efterlyst så længe. I aftalen om de retningslinjer, som folketingsudvalget skal følge, og de retningslinjer, som i øvrigt skal følges, ligger en påpegnings af, at der nu også må klare linjer til inden for boligbyggeriet, en klar afvikling af restriktionerne. Det er noget helt afgørende for erhvervene, at man virkelig ved, hvad man har at rette sig efter; så kan det komme i anden række, om det sker et par måneder før eller senere. Det vigtigste for erhvervene er, at man ved, hvad man har at rette sig efter, så kan man disponere.

Må jeg i denne forbindelse minde om, at det er oplyst i det materiale, vi har fået, at den del af boligbyggeriet, som reguleres gennem boligministeriet, lægger beslag på mindre end 3 pct. af den sum på 60 milliarder kroner, som dette land har til rådighed til både forbrug og investering — mindre end 3 pct. Boligbyggeriet andrager ca. 3 pct., det regulerede boligbyggeri mindre. Der er meget, der taler for, at det ikke kan være noget væsentligt at blive ved at regulere og gribe ind over for en så lille del af det område, der er bestemmende for samfundets økonomiske stilling.

Jeg er tilfreds med, at vi er blevet enige om, at et lovforslag om ejerlejlighedssystemet skal fremsættes, at de sociale boligselskabers finansielle forhold skal tages op til

[Finn Poulsen.]

undersøgelse og drøftelse, og at der i vor overenskomst ligger en erkendelse af, at der er et problem hvad grundpriserne angår, et problem, som til en vis grad kan løses gennem udvidelse af byggezonerne og gennem fremskyndelse af byggemodningen.

Alt dette, som vi her er nået frem til, og som giver os et arbejdsstof, som jeg håber vi i den kommende tid vil komme godt igennem, skal udløses i et lovforslag inden januar 1966. Vi har altså i denne aftale fået fastlagt, at vi skal have god tid til lovforslagets behandling. Den midlertidige lov udløber den 1. juli 1967. Lovforslaget skal ligge på folketingets bord inden den 1. januar 1966. Vi har herefter fået skabt al mulig baggrund for en saglig og forsvarlig løsning af problemerne.

Jeg skal ved denne lejlighed indskrænke mig til disse få bemærkninger. Jeg kan godt sige, at jeg stiller store forventninger til det kommende arbejde. Jeg er særdeles tilfreds med det resultat, vi har nået, fordi der nu virkelig synes at være en linje i det.

Må jeg angående ændringsforslagene blot sige, at mit parti ikke kan stemme for de af det ærede medlem hr. Kai Moltke stillede ændringsforslag.

Hastrup: Arbejdet med det store og vanskelige samfundsproblem, som huslejen repræsenterer, har beklageligvis været hæmmet af, at lovforslaget om lejelovens revision blev fremsat så sent som den 3. marts, hvilket var i yderste øjeblik, ja, endog så sent, at den højtærede boligminister for alle eventualiteters skyld måtte fremsætte endnu et lovforslag om uændret forlængelse i 3 måneder af den gældende lejelov for dermed at helgardere sig over for den risiko, at der ellers ikke ville være nogen lejerbeskyttelse fra næste uge.

Udvalget nåede dog at blive færdigt, men kun med en midlertidig ændring af loven. Havde der været mere tid til rådighed, kunne vi måske allerede nu have taget stilling til en mere omfattende og langtidsbetonet lejelovsrevision. Det er vi afskåret fra.

Alligevel er der opnået resultater. Disse resultater bygger på en erkendelse af, at en løsning af boligproblemet forudsætter, at der med tiden gennemføres en udligning

af huslejeniveauerne. Sker dette ikke, kan vi — måske endog meget snart — risikere at komme ind i en tilstand, hvor der både er boligmangel og byggekrise. Derfor er en normalisering af lejeområdet en nødvendighed. En sådan normalisering ville imidlertid være blevet vanskeliggjort eller måske endog hindret, såfremt folketinget havde vedtaget det lovforslag, som den højtærede boligminister oprindeligt fremsatte for os. Dette fremgår ganske klart af nogle bemærkninger i den redegørelse om huslejetilpasningen og dens problemer, som er kommet fra en arbejdsgruppe, der er udpeget af den højtærede minister.

Redegørelsen konstaterer, at lovforslaget, som det oprindeligt var formuleret, ikke sigter mod en endelig løsning af tilpasningsproblemet, og det hedder ordret, hvis jeg må komme med et enkelt citat:

„Oprettelsen af et huslejeråd med besluttende myndighed vedrørende huslejeudviklingen vil kunne vanskeliggøre videregående løsninger i så henseende.“

Med andre ord: forslaget gennemførelse ville have vanskeliggjort en løsning af selve boligproblemet, og derfor måtte det nødvendigvis ændres.

Ændringerne vedrører 3 væsentlige punkter. Lovens gyldighedsperiode begrænses til 2 år, hvor der oprindeligt var tale om 4. Huslejerådet får ikke besluttende, men kun rådgivende myndighed, og den endelige afgørelse med hensyn til regulering af lejen i lovens gyldighedsperiode er overdraget til den højtærede boligminister efter forhandlinger med et folketingsudvalg, som vil blive nedsat med denne opgave for øje. Udviklingen er altså ikke låst fast. Forhøjelsesprocenten ved genudlejning, der spiller en væsentlig rolle, fordi den giver en mild og anvendelig mulighed for en gradvis normalisering, er fastsat til 25 pct. af 1939-niveauet, gradueret nedefter for lejligheder taget i brug frem til marts 1959.

Disse ændringer vil medføre, at loven ikke kommer til at foregribe eller ændre en endelig løsning af lejeproblemet. Lovforslaget har tværtimod nu fået en sådan formulering, at loven kan indgå som første led i en sådan gradvis løsning.

Hertil kommer, at det flertal, der er enigt om de nævnte ændringer, også har kunnet samles om at afstikke nogle retningslinjer

[Hastrup.]

for den kommende løsning. Disse retningslinjer fremgår af flertallets bemærkninger i udvalgets betænkning.

Udvalget har fået forelagt forskellige forslag, der alle har understreget nødvendigheden af en normalisering af lejeområdet. Nogle af disse forslag går ud på en pludselig ophævelse af huslejestoppet, ledsaget af forskellige former for afbalancerende foranstaltninger. Ideen i disse forslag har været at give lejerne sådanne kompensationer, at de fik mulighed for at tage den beskyttelse, som huslejestoppet yder dem, med sig, når de flyttede fra én bolig til en anden. Man har hermed ment at kunne fremme bevægeligheden på boligmarkedet, og det er muligt, at noget sådant ville blive resultatet, såfremt man gennemførte en ordning af den nævnte art.

Hvad enten kompensationerne skulle praktiseres i form af en huslejeafgift, der indbetales til kommunekontoret, som derefter atter skulle udbetale huslejetilskud til de samme lejere, som erlægger afgiften, eller i form af den stærkt omtalte og meget fantasifulde pantebrevsordning, må det imidlertid siges, at konsekvenserne ville blive temmelig uoverskuelige. Ordningerne ville dels medføre en betydelig og vanskelig administration, dels fremkalde en ny ulighed, som navnlig ville give sig udslag i, at vi efterhånden fik en sådan tilstand, at så at sige ikke 2 familier her i landet kom til at betale samme husleje for lejligheder af samme størrelse, kvalitet, alder og beliggenhed.

Udvalgets flertal har ikke afskåret sig fra en yderligere drøftelse af disse ideer; men det er mit indtryk, at ingen for alvor tør gå i brechen for dem. Hvis normaliseringen skal tilvejebringes, må der vælges andre og mere hensigtsmæssige metoder.

Jeg må sige, at jeg har aldrig troet, det ville være muligt at løse husleje-problemet ved hjælp af drastiske løsninger, som med ét slag bragte huslejen i den ældre boligmasse op på markedsniveauet. Dertil er dette spørgsmål for kompliceret. Der er mange hensyn, som man muligvis kan tilsidesætte, når man sidder ved et skrivebord og arbejder med disse ting, men som man ikke kommer uden om, når man møder dem i det virkelige liv. Der er

hensynet til lejerne. Trygheden i boligforholdet er noget fundamentalt, og ønsket om denne tryghed må respekteres; vi kan ikke foretage os noget, som sætter folk på gaden. Der er hensynet til den omstændighed, at boligmassen har en broget og uensartet sammensætning; lejereguleringen bør derfor foretages under hensyn til de enkelte boligers beskaffenhed, og vi er i udvalget blevet stillet over for eksempler på, at selv en meget lav husleje kan ligge i overkanten af, hvad det er rimeligt at betale.

Der er også hensynet til de økonomiske virkninger. Boligudgiftens indvirkning på reguleringspristallet spiller her en rolle, som må tages i betragtning, ligesom en pludselig ophævelse af huslejerestriktionerne enten kunne få uheldige følger for obligationsmarkedet eller, hvis man ønskede at undgå dette, fremkalde indgreb i ejendomsretten, som kunne få vidtrækkende principiel betydning.

Udvalgets flertal er derfor nået til det resultat, at normaliseringen må gennemføres på den måde, at der gives adgang til gradvise lejeforhøjelser i bestående lejemål og fortsat adgang til procentvise forhøjelser ved genudlejning. Der kan endvidere blive tale om at ophæve huslejestoppet i geografiske områder, efterhånden som boligsituationen gør det muligt.

Ad disse 3 veje kan man gradvis normalisere boligområdet; men det forudsættes, at lejereguleringen afpasses efter boligernes beskaffenhed, at de nuværende boligstøtteordninger ændres, så familier med børn og lave indtægter får rimelig mulighed for at skaffe sig en bolig, der svarer til deres økonomi, at normaliseringen foregår under huslejenævnenes kontrol, og at opsigelsesforbuddet bevares.

Jeg skal vel vogte mig for at spænde forventningerne for højt til det påtænkte udvalgs videre arbejde med en reform efter disse retningslinjer. Det må erkendes, at retningslinjerne på mange punkter er meget bredt formuleret og åbner mulighed for fortolkninger, der kan skabe betydelige vanskeligheder. Det er imidlertid mit indtryk, at repræsentanter for de 4 partier, der tilslutter sig betænkningen, er enige om, at målet må være et frit boligmarked, tilvejebragt på en sådan måde, at der

[Hastrup.]

vises de fornødne menneskelige, sociale og økonomiske hensyn. Det er nok et krævende, men ikke noget uopnåeligt mål.

Et af de problemer, som i øvrigt møder os, er den voldsomme stigning i boligskatterne. Disse stigninger er ikke blot byrdefulde, men også ret tilfældige i deres virkninger. Den kommende ejendomsvurdering kan vælte alle gode hensigter om en rimelig og moderat normalisering af lejeområdet, hvis ejendomsskyldvurderingen får lov til at udløse vældige skattestigninger. Jeg tror, vi må være opmærksom på dette forhold.

Den enighed, der er opnået om den midlertidige lejelov, og retningslinjerne for en endelig lejelovsrevision rækker også ud til andre områder af boligsektoren.

Side om side med lejeområdets normalisering vil man stræbe efter at få gennemført en frigivelse af byggeriets forhold. Også her rummer betænkningens ordvalg fortolkningsmuligheder, det må erkendes. Vi kunne have ønsket faste terminer for restriktionernes afvikling. Den højtærede boligminister har i stedet tilbudt at forhandle med et stående udvalg, nedsat af folketinget, om tempoet og rækkefølgen for en sådan afvikling. Det er vel ikke en ideel løsning, men den er formentlig bedre end den nuværende tilstand, hvor reguleringen helt beror på den højtærede ministers bemyndigelser og skøn.

Jeg må med tilfredshed, naturligvis, notere tilsagnet om, at de gældende areal- og prisgrænser ophæves med virkning fra 1. oktober i år. Den højtærede minister har her imødekommet et ønske, som gentagne gange har været fremsat af det konservative folkeparti.

Også spørgsmålet om byggezonerne, ejerlejlighederne og de sociale boligselskabers overgang til selvfinansiering er omtalt i betænkningen på en måde, som vi måske nok kunne have ønsket mere konkret, men som dog, alt taget i betragtning, imødekommer synspunkter, vi har gjort gældende.

Jeg har i enkelte aviser set omtalt den enighed, der her er opnået mellem de 4 partier, som et forlig om en løsning af boligproblemet. Dette er måske nok en lidt vel optimistisk bedømmelse. Mere nøgternt kan man måske sige, at der er enighed eller forlig om at gå i gang med at løse bolig-

problemerne. Vi ved alle, at disse problemer er vanskelige, fordi de er præget af stærke interessenmodsætninger. Der foreligger nu et omfattende materiale udarbejdet af sagkyndige, som har stor indsigt i boligproblemernes forskellige årsager og virkninger. Der er sikkert endnu mange undersøgelser, der må foretages, og der vil også fremover være god brug for sagkyndig assistance, men det mest påkrævede er, at politikerne nu tager fat.

Den enighed, der er opnået, bærer da også præg af, at folketinget nu søger at tage dette spørgsmål i sin hånd. Udvalg skal forberede lovrevisioner, og udvalg skal følge den løbende administration både af lejelov og boliglov. Dette engagerer folketinget på en måde, som det konservative folkeparti ellers ikke er særlig begejstret for, men vi er gået med hertil, fordi vi mener, at ingen mulighed for en løsning af boligproblemet må forsømmes, og fordi det er vort indtryk, at også den højtærede boligminister erkender, at denne løsning må bestå i en frigørelse af boligsektoren, en liberalisering af byggeriet og en normalisering af lejeområdet, fundamentet af sociale ordninger, der sikrer tryghed i boligforholdene.

Jeg kan anbefale at stemme for de af den højtærede boligminister stillede ændringsforslag, som er tiltrådt af et flertal af udvalgets medlemmer, medens jeg må anbefale at stemme imod de ændringsforslag, der er stillet af det ærede medlem hr. Kai Moltke.

Else-Morete Ross: Ved første behandling fremhævede jeg, at for det radikale venstre var to spørgsmål af særlig betydning. Det første var, hvordan vi bedst og på relativ kort tid fik normaliseret tilstandene på boligmarkedet, det andet, hvordan vi sikrede, at økonomisk svagt stillede grupper ikke gennem denne normalisering fik pålagt økonomiske byrder, de ikke kunne klare.

I denne forbindelse beklagede jeg, at der ikke var givet os tilstrækkelig tid til at vurdere det store materiale, der forelå fra boligministeriet, og analysen fra det økonomiske råd, så det kunne indgå som baggrund for en mere dybtgående revision af huslejeloven. Jeg foreslog at udsætte revisionen af den gældende lejelov til 1. juli for

[Eiso-Morete Ross.]

derved at skaffe tid til at gennemgå materialet. I modsat fald kunne jeg ikke gå med til, at den ændrede lejelov skulle vare i 4 år. Under forhandlingerne er vi nået frem til et kompromis, som mit parti kan acceptere, idet loven foreslås kun at skulle have gyldighed i to år, jfr. ændringsforslag nr. 6 til § 1, og idet det foreslås, at folketinget nedsætter et udvalg, der med udgangspunkt i det omtalte materiale skal udarbejde forslag til en gradvis normalisering af boligmarkedet og have arbejdet færdigt så tidligt, at der kan fremsættes forslag om en ny huslejelov inden 1. januar 1966.

Ændringsforslagene til det fremsatte lovforslag imødekommer de ønsker, vi fra radikal side fremsatte ved første behandling. For at fremme en hurtigere udvikling henimod et frit boligmarked og for at få en udligning påbegyndt ønskede vi en højere genudlejningsprocent. Dette sker gennem ændringsforslag nr. 3 til § 1, som vi derfor anbefaler at stemme for.

Vi var betænkelige ved de beføjelser, der efter forslaget blev tillagt huslejerådet, og er derfor tilfreds med ændringsforslag nr. 7, hvorefter huslejerådet ikke skal træffe beslutning om lejeforhøjelser, men kun afgive indstilling til boligministeren, der efter forhandling med det folketingsudvalg, der bliver nedsat, skal træffe beslutning.

Ved første behandling ytrede jeg bekymring for, at den nu foreslåede huslejestigning, selv om den er beskeden, alligevel kunne bringe nogle mennesker i en vanskelig situation. Jeg vil derfor gøre opmærksom på, at lejeforhøjelsen kan afbødes for folke-, invalide- og enkepensionister samt for andre ældre medborgere med lave indkomster gennem de i sociallovgivningen fastsatte rådighedsbeløb.

I udvalget angående den kommende huslejelov vil man overveje spørgsmålet om overgang til en almindelig boligtilskudsordning for at sikre, at familier med børn, familier med lave indtægter, får en rimelig mulighed for at skaffe sig en efter deres økonomi og familieforhold passende bolig.

I udvalgsbetænkningen er der gjort nøje rede for en lang række spørgsmål, som vil blive taget op til overvejelse i det udvalg, der skal udarbejde forslag til en gradvis nor-

malisering af boligmarkedet, så jeg skal ikke komme ind på disse enkeltheder.

Lovforslaget om boligbyggeri vil man søge at få gennemført inden 1. juli. Da boliglov og huslejelov hører nøje sammen, er det vigtigt også at få denne lovgivning igennem, selv om der nok kommer visse ændringer i lovforslaget.

Det foreslåede folketingsudvalg skal følge afviklingen af de endnu gældende reguleringer. Allerede nu foreligger der tilsagn fra den højtærede boligminister om at ophæve de gældende areal- og prisgrænser fra 1. oktober 1965. Kapacitetsudvalget mener ikke, at de sidste forår indførte grænser for areal- og håndværkerudgifter har bidraget til en forøgelse af det samlede byggeri, så det er godt, at disse grænser bortfalder. Man kan beklage de mennesker, der har bygget, medens disse begrænsninger har været gældende. Jeg ved, at tilsagnet om, at disse grænser nu skal ophæves, vil vække glæde hos overordentlig mange mennesker.

Socialistisk folkeparti har stillet forskellige forslag til ændringer i lejeloven ud over de i lovforslaget foreslåede. I stedet for på nuværende tidspunkt at trække enkelte paragraffer ud finder jeg det bedre at tage de stillede forslag med i forhandlingerne om den revision af lejeloven, som nu skal finde sted i den kommende tid. Jeg vil derfor anbefale, at man stemmer imod disse ændringsforslag.

Man har ikke mindst i den senere tid bebrejdet folketingets partier, at de ikke kunne samarbejde. Nu har vi her et bevis på, at det alligevel kan ske på et område, som af mange betegnes som et af de vigtigste samfundsområder. Vi har ikke løst boligproblemet, vi har ikke med ét slag normaliseret boligmarkedet, men vi har taget det første skridt på vejen. Jeg håber, at vi også må kunne forhandle os videre frem til de følgende skridt.

På det radikale venstres vegne skal jeg anbefale, at man stemmer for de af boligministeren stillede ændringsforslag.

Kai Moltke: Når man i øvrigt er temmelig kritisk indstillet, kunne det måske være passende at begynde med et par komplimenter. Først til tingets højtærede formand, som på et tidligt tidspunkt indså nødven-

[Kai Moltke.]

digheden af i folketingets udvalg for boligområdet at skaffe kontinuitet og tid til grundig gennemgang. Det har man nemlig hidtil manglet. For det andet må jeg på dette punkt takke den højtærede boligminister for, at vi endelig får det, som længe skulle have været til stede, nemlig et stående udvalg til behandling af bolig-sager. Det er et fremskridt.

Når dette er sagt, må det tilføjes, at det desværre er sene fremskridt, alt det, som man her erkender er rigtigt og nødvendigt. Behandlingen af lejeloven har jo formet sig helt anderledes. Vi gik i gang med at behandle lejelovsforslaget efter første behandling den 9. marts med besked om, at loven skulle forlænges inden den 31. marts. Vi havde endog tekniske uheld, kan vi sige; udvalget havde ikke engang den fornødne arbejdsro, fordi forhandlingerne blev afbrudt adskillige dage, så vi knap nok nåede igennem forslagene, fordi andre, af tinget ikke udpegede myndigheder tog sagerne i deres hånd og stillede boligudvalget udenfor. Nu er jeg ganske vist ikke uden erfaringer på dette felt. Boligen har jo altid været offer for sådanne konstellationer, som man har haft ved omsorglig, helhedsløsning og nu sidst ved det store forlig her. Jeg erindrer, at da vi i sin tid skulle vedtage lovbestemmelsen om udvidelsen af antallet af kommuner, hvor huslejestop o. s. v. skulle afskaffes, handlede man så nonchalant, at man henviste forslaget til omsudvalget i stedet for til boligudvalget med det resultat, at man blot ændrede en dato. Der stod i den gamle lov fra 1958, at man regnede med kommunernes indbyggertal i 1955, og det blev såmænd stående, for hvem havde i omsudvalget tid til at beskæftige sig med blot at føre datoer og årstal à jour?

Derfor vil jeg gerne, idet jeg i øvrigt henviser til de temmelig tydelige og temmelig skarpe bemærkninger i min mindretalsudtalelse i betænkningen, én gang for alle sige: hvis der skal blive blot nogen mening i det kommende udvalgs arbejde, vil jeg have mig frabedt indblanding fra instanser ikke udpeget af det høje ting, som yderligere har bortødet den alt for ringe arbejdsfrist, vi havde i forvejen. Men

om dette kan jeg henvise til den udtalelse, jeg har afgivet til betænkningen.

Dernæst kan jeg ikke tilslutte mig den almindelige glæde over det firkantede forlig og endnu mindre de ændringer af lovfor-slaget, som er foretaget ved det firkantede forlig. Jeg forstår på socialdemokratiets ærede ordfører, hr. Axel Ivan Pedersen, at han var særdeles tilfreds med udvalgets resultat. Nu kan stemninger jo svinge og standpunkter skifte under udviklingens lov, men jeg vil dog minde om, at den retningslinje, som blev givet af den socialdemokratiske ordfører her i tinget ikke længere tilbage end den 9. marts, var — citatet findes i tidenden sp. 3303 —:

„Det må efter min og socialdemokratiets formening forekomme meget betænkeligt at ændre de aftaler, der er truffet parterne imellem.“

— altså mellem grundejerne og Danmarks Lejerforbund —

„Et forsøg herpå vil kun opfattes som en bestræbelse på at begunstige den ene part på den andens bekostning, ligegyldigt hvilken af de to parter man så vil protegere.“

Det vil også være et forsøg på at skabe ufred omkring en sag, som parterne har gjort det muligt for os at ordne i fordragelighed, en mulighed, vi hidtil har været foruden.“

Det er i og for sig en styg anklage, den socialdemokratiske ordfører her retter mod sig selv. Forslaget må behandles som en helhed, forsøg i anden retning er forsøg på at skabe ufred. Fra det øjeblik disse ord blev sagt her i tinget, er den nøgne sandhed, at den ærede socialdemokratiske ordfører ikke har bestilt andet end at galopere væk fra det oprindelige grundlag. Det gælder fristen for 4 år, som af Danmarks Lejerforbund opfattedes som en garanti for 4 års fred mod fortsat huslejeudligning. Det gælder indstillingen om huslejerådet, som jeg selv er betænkelig ved, men som man dengang syntes var rigtig, for forslaget blev jo fremsat af den højtærede boligminister. Den forsvandt — borte med blæsten — til fordel for boligministerielle afgørelser, som kun forelægges et udvalg og ikke det høje ting, en form for fuldmagtsregime uden om folketinget, som jeg ikke

[Kai Møltke.]

i særlig grad kan være begejstret for. Det gælder endvidere genudlejningsprocenterne, hvor man ikke uden stolthed pegede på, at man havde opnået at få bragt forhøjelserne ved fremtidige genudlejninger ned fra 25 pct. til 10 pct. Nå ja, men i dag står de 25 pct. stadig på papiret. Jeg synes ærlig talt somme tider, at standpunkterne kan blive en smule udflydende, så udflydende, at nærmere forklaring på så hurtige sindelagsskifter nok kunne være på sin plads.

Men nok om det. Der er sikkert andre, som taler med det socialdemokratiske partis ordfører ved denne lejlighed, og jeg skal gå over til andre felter, de saglige felter, som det her drejer sig om.

Vi har altså ikke nogen garanti for, at de 25 pct.s forhøjelse af huslejeniveauet skal være en engangs — som flere af ordførerne sidst udtrykte det — menneskelig retfærdighedshandling over for grundejerne; vi har tværtimod på prent fået forelagt, at det er en fremadskridende proces, der er tale om efter den 1. juli 1967, med årligt stigende procenter, indtil normaliseringen går sin gang.

Nu hører jeg, at man ikke helt har villet lægge fristerne og procenterne på bordet, fordi de hænger sammen med en række andre kildne spørgsmål. Men sagen er jo, om hele denne fremgangsmåde med en procentforhøjelse og en procentskala overhovedet er rigtig. Jeg ved, at der her i tinget findes partier, som har set med stor bekymring på det, de kalder det alt for lave huslejeniveau i den ældre boligmasse. Jeg tror, det var den radikale ordfører, det ærede medlem fru Else-Merete Ross, som prøvede på at fremskaffe materiale over, hvor megen købekraftsudvidelse vi havde ved den lave leje i det ældre byggeri, som om man havde mistanke om, at de, der boede i de såkaldte billige gamle ejendomme, var de samme, der importerede bilerne, købte benzinen, ødede landets valuta ved Mallorcarejser og ellers købte andre varige forbrugsgoder, som efter-

hånden er blevet en utålelig belastning for landets valutabalace. Når tonerne går så højt midt i denne nedskæringsstid, kan jeg ikke lade være med at beklage, at nyt materiale om boligforholdene ikke lægges på bordet før hver lejlovsrevision.

Jeg står nemlig her med nogle tal — de er fra den sidste tælling i 1960 — og hvad viser de om det hensigtsmæssige i den årlige procentforhøjelse? Man arbejder med omtrent 1,5 millioner husstande eller lejligheder, og der står, at heraf har de 763.730 husstande ikke eget bad eller adgang til bad, 46.860 husstande måtte dele badeværelse med andre, 771.000 lejligheder var kakkellovsfyrede, og 242.550 lejligheder — d. v. s. hver sjette af samtlige boliger, som udbydes på markedet — er uden eget wc, men med adgang til primitive installationer i gården. Lægger man hertil, at 6.000 familier helt må klare sig uden køkken, og at 55.140 husstande udelukkende er henvist til at lave mad på gammeldags brænde- eller tørvekomfurer, generer det mig ikke særlig at måtte fremdrage, at jeg hverken er særlig opsat på på dette grundlag at gennemføre nogen almindelig husleje-forhøjelse eller endnu mindre at binde mig til fremadskridende procentuelle forhøjelser i den gamle boligmasse, som samtlige de 4 gamle partier nu har afsluttet et forlig om. Her skal jeg ikke være fornærmet over, at man holdt socialistisk folkeparti udenfor. I tider, hvor principperne sendes ud i luften, hvor man fornyr sig og finder nye forbundsfæller, kan det dog måske en gang imellem være beroligende, at man fastholder standpunkter, som er så faste, at de i alle tilfælde svarer til den situation med hensyn til lejlighedernes standard, som man ikke drømmer om i fremtiden, men som er udgangspunktet for boligpolitikken af i dag.

Med dette har jeg samtidig sagt, at vort parti agter ikke sammen med de øvrige partier at stemme for noget afsnit om almindelige forhøjelser, hverken for 25 pct.s forhøjelse af 1939-niveauet eller for den hævdede procent ved genudlejning, og at vi

[Kai Moltke.]

endnu mindre agter at give vort tilsagn om de årlig stigende procenter af lejen i det gamle byggeri, indtil slutmålet, forhøjelsen på 1 milliard, er nået. Der må kunne findes bedre egnede sugerør til inddragning af den købekraft, man mener er for stor, end som her at prøve på i løbet af nogle få år at opsuge milliarder.

Ja, vil man sige, men forudsætningen er sænkningen af renten, sænkningen af lejen i nybyggeriet, og jeg ville have været lykkelig, hvis jeg kunne tro på det; men nøjagtig samme forsikring blev givet os, første gang jeg sad i et boligudvalg i 1961. Da var forudsætningen også den hurtige rentesænkning, den hurtige regulering af grundpriserne og dermed nedsættelse af huslejen i det nyere byggeri.

Nu hørte jeg den ærede konservative ordfører tale om en vis rytmik — jeg tror også, at venstres ordfører var inde på det — og at man måtte tage den fortsatte prisstigning med i betragtning, når man ansatte procenter og arbejdede med det. Men hvad angår den fortsatte stigning i prisniveauet, er det nærmest, som om de har samme fornemmelse som jeg — nemlig at inflationen og prisstigningen langtfra er slut, og der må derfor efter min mening visse garantier til.

Som sagt, det er ting, som mit parti ikke et øjeblik skammer sig over ikke at kunne medvirke til. Det er rart at være i godt selskab, men selskabet kan også være så godt, at man bagefter får hovedpine.

Når det er sagt, skal man jo også tage hatten af og sænke sablen for visse klare og tydelige standpunkter, man har og har haft blandt modstanderne. Jeg tænker her på nogle betragtninger, der — ikke her under de firkantede forhandlinger, men da socialdemokraterne blev stillet over for vælgerne — blev fremsat af den tidligere boligminister, hr. Carl P. Jensen — jeg beder den højtærede formand fritage mig for at bruge udtrykket „den tidligere højtærede boligminister“, da noget sådant vil kunne misforstås. Hvad erklærede da den tidligere boligminister umiddelbart før valgkampen i en artikel, indsendt til Vesterbrobladet og optaget i dette den 26. august 1964? Han sagde følgende om huslejeudligningen — jeg beder om tilladelse til at bringe et citat:

„Lad mig her fastslå den kendsgerning, at socialdemokratiet ikke er enig med dem, der gør sig til talsmænd for, at lejen i den ældre boligmasse skal nærme sig niveauet i nybyggeriet.

At acceptere oppositionens krav om, at lejen skal finde sit naturlige niveau, d. v. s. markedslejen, er en absurditet allerede af den grund, at frie forhold på boligmarkedet vil bestå i lejernes „frihed“ til selv at afgøre, om de i givet fald vil vælge at betale eksempelvis det dobbelte af den leje, de betaler i en gammel og udslidt lejlighed i et overbebygget boligkompleks, eller betale en 600-700 kr. pr. måned i en nybygget lejlighed, måske en 20-25 km fra arbejdspladsen. Der vil i så fald ikke være tale om en naturlig markedsleje, men derimod om den lejeansættelse, der ville være påvirket af boligmangelen og ikke af de gamle lejigheders reelle brugsværdi.“

Jeg må sænke kården for tydelige principstandpunkter, fremført fra socialdemokratiet af den nuværende højtærede Grønlandsminister. Det var rigtige ord i det rigtige øjeblik, sagt tydeligt til Vesterbros lejere umiddelbart før valget.

Hvad er det da, man skulle være begyndt med her efter den statistik, jeg har opstillet for, hvordan det ser ud i den gamle boligmasse? Denne statistik giver os en fortrinlig illustration af, hvad den tidligere boligminister mente i denne erklæring til Vesterbros lejere. Ja, nu ser jeg — og jeg ser det med sorg — i betænkningen, at man ikke alene er enig om de årlige forhøjelser, men også om udvidelserne af de geografiske, beskyttelsesfri zoner. Men så kommer beroligelsen: forhøjelserne gennemføres under kontrol af huslejenævnene. Tilsyneladende godt. Men ved folketingets medlemmer, hvilke evner huslejenævnene har til at føre kontrol i dag? Reglerne om huslejenævn er formuleret sådan, at nævnet skal bestå af en repræsentant for lejerne og en repræsentant for grundejerne og så den nye mand med en juridisk embeds-eksamen i forsvarlig stand og — lad os gætte — måske en sekretær for nævnet. Nu plejer lejernes repræsentanter at være folk, som til daglig har et almindeligt arbejde. Om grundejernes mobilitet vil jeg meget nødig komme med for stærke be-

[Kai Moltke.]

mærkninger. Men jeg ved ikke, om den højtærede boligminister og de 4 forligsafsluttende ordførere har tænkt sig, at det skal være højesteretsdommeren eller landsretsdommeren, som skal løbe rundt og besigtige de forskellige kvarterer og kontrollere klasseinddelingen, tage stilling til forlængender om at komme med under den ene eller den anden paragraf om husleje-forhøjelse. Jeg tror, hæderlige mennesker må indrømme, at den rolle, der er tildelt nævnene af de 4 partier, er et forsøg på at fraskubbe sig ethvert sagligt ansvar, og at intet huslejenævn i nogen del af København vil være i stand til at påtage sig denne kontrollerende opgave.

Jeg vil straks, for at det ikke skal gå værre, end det er gået hidtil, rejse det spørgsmål, om det er meningen, at boligministeriet vil udsende et vejledende cirkulære til nævnene om deres opgave i forbindelse med kontrollen, eller om disse nævn skal hænge helt frit i luften med eneansvaret, samtidig med at man ved nyvalg af alle nævn og indsættelse af nye regler for konstituering og nedsættelse af nævnene risikerer, at halvdelen af medlemmerne er nybegyndere uden kendskab til nævnenes praksis.

Det, der skulle ske, var ikke så meget, at der skulle tages nogle årstal frem som grundlag for visse procentforhøjelser. Hvorfor ikke? Selv i 1890erne blev der jo bygget solidt og dengang luksusræget byggeri; men der blev også bygget korridorlejligheder, og det ville være lidt urimeligt, om de store Østerbrolejligheder og korridorlejlighederne på det inderste Nørrebro, Vesterbro eller Christianshavn skulle have den samme foreløbige og kommende årlige procentvise stigning. Jeg tror, sund fornuft tilsiger, at det kan man ikke.

Nu har de 4 ordførere været så elskværdige over for mig at sige, at intet af de ændringsforslag, jeg har stillet, kan accepteres; dem har man ikke brug for. Se, jeg mener, at i hvert fald nævnene kunne have brug for dem, og mon ikke de menige medlemmer her i tinget skulle tage hensyn til det?

Der er først mit ændringsforslag om indsættelse i lovens § 102 efter stk. 3 af et nyt stykke, der lyder sådan:

„Kommunalbestyrelsen skal efter begæring fra huslejenævn eller lejere stille den nødvendige tekniske og sagkyndige hjælp til rådighed ved ombygnings- og moderniseringssager, til forudgående skøn over fremkomne ombygningsprojekters hensigtsmæssighed, til beregning og vurdering af øget brugsværdi i forhold til omkostninger og til kontrol med, at godkendte rammer for ombygning og nyindretning overholdes. . .“

Det er jo kedeligt — ikke mest for mig, men for nævnene — at en sådan paragraf ikke engang kan blive diskuteret af det høje ting på grund af tidnød. Det er så meget mere kedeligt, fordi der på dette område foreligger et tidligere boligministerielt tilsagn. Som svar på et spørgsmål fra mig den 24. april 1963 i forbindelse med Frode L. Hansen-affæren erklærede den daværende boligminister, hr. Carl P. Jensen, her i tinget henvisende til en bekendtgørelse af 2. februar 1959 om nævnenes virksomhed følgende — det står i Folketingstidende sp. 5086 —:

„. . . der er ikke i denne bekendtgørelse fastsat noget om, at nævnet skal sikre sig teknisk bistand ved behandling af moderniseringer. I princippet skulle der imidlertid ikke være noget i vejen for, at ministeriet i henhold til lovbestemmelse kunne fastsætte, at nævnet skulle sikre sig teknisk bistand til vurdering af foretagne forbedringer og udgifterne hertil.

Jeg mener ikke mindst på baggrund af den seneste tids begivenheder, . . ., Frode L. Hansen-sagen“ . . . at det må være en selvfølge, at man indskærper disse regler . . . bør vi vist nok overveje at rette en henstilling til nævnet om i fornødent omfang at sikre sig den nødvendige sagkyndige bistand.“

Temmelig klare ord fra boligministeren. Nu omskrives det samme i en paragraf, og selv boligministerens egne partifæller i udvalget mener nu, at det er noget helt forkasteligt, og at det er særlige SF-tanker, som man ikke engang kan give en saglig behandling i udvalget, men som man henstiller til folketinget at forkaste uden nærmere overvejelse.

På samme måde ligger det med ændringsforslagene til § 112, f. eks. den sidste tilføjelse om, at husværten ved fremtidig an-

[Kai Moltke.]

skaffelse af løsøre skal have lejernes samtykke, og at forhøjelsen af lejen på grund af anskaffelse af et isskab eller en gasovn aldrig i omfang og varighed må overstige værtens dokumenterede udgifter til indkøb og installation. Jeg tror, alle vi 5 partier i fællesskab kan gå ud og spørge lejerne, om der er noget så anstødeligt i disse ændringsforslag, at man af hensyn til lejerne her i København skal modsætte sig en saglig behandling af sådanne sager. Jeg tror med andre ord, man skal tage det under overvejelse.

Tilbage i mine ændringsforslag er endvidere en endnu mere vandtæt beskyttelse af lejerne i klublejligheder og indførelse af huslejebeskyttelse også for enkeltværelseslejere, når disse bor til leje i en større lejlighed. Jeg kender udmærket argumentationen for, at man har fritaget enkeltværelser for kontrol. Man har gjort det med den begrundelse, at ellers ville udbuddet af værelser forsvinde. Lejerforeningerne har imidlertid foretaget en række detaljerede undersøgelser og er kommet til det modsatte resultat. Lejer man kun et enkelt værelse ud, griber ingen ind, og man indkasserer mange gange dobbelt så meget for dette ene værelse, som hvis man udlejer to værelser. Jeg tror, at man i det mindste skulle have snakket med lejerforeningerne for at se, om denne argumentation holder stik eller ikke. Det er nemt nok at sige, at man afviser socialistisk folkepartis forslag. Vi kender jo historien om, at intet, der kommer fra vort parti, blot kan indgå i saglige overvejelser. Vi er imidlertid hårdhodede. Vi kommer nok over det, ligesom vi kom over kampagnen forud for valgene. Husk hellere på én ting: hver eneste gang man afviser sådanne krav i almindelige menneskers interesse, rammer man ikke mig eller mit parti. Man rammer titusinder af ærlige lejere, der havde brug for en bedre beskyttelse end den, som i øjeblikket ydes dem af de fire samvirkende partier.

Til begrundelse for mit sidste ændringsforslag: det hænger igen sammen med den omsorg, man nærer for de enlige, rige damer og de enlige embedsmænd og oberster, som sidder i de helt store lejligheder og optager uforholdsmæssigt stor plads, så børnerige familier ikke kan få lov til at

rykke ind i disse. Ved første behandling bebudede det ærede medlem hr. Axel Ivan Pedersen ellers, at han ville gøre noget for at skaffe børn ind i de store ledige lejligheder. Han kender til en vis grad psykologien blandt grundejerne og vinkede med en præmie, en ekstra husleje-forhøjelse for hvert eneste barn, der fik lov til at rykke ind i en af disse store lejligheder.

Da fik vi i og for sig den sidste blomst, der manglede i buketten. Kopskatten for hvert barn, en ekstra husleje-forhøjelse for, at de kan få adgang til større lejligheder. Ganske vist interesserer mit parti sig for placering af børnerige familier, men vi er ikke villige til at anerkende, at det, at anstændige familier har flere børn, er en i den offentlige mening så krænkende handling, at de skal betale ekstra skat for at få deres børn anbragt. På dette punkt har jeg derfor ønsket at stille forslag om en klar paragraf om en bedre, mere logisk, mere konsekvent boliganvisning. Jeg er ikke bange for at hente visdom fra andre partier og disses eksperter, og i dette spørgsmål gælder det bl. a. nogle vise betragtninger anført af et andet medlem af den socialdemokratiske gruppe, det ærede medlem hr. Erling Olsen, for et års tid siden i et af byens middagsblade — jeg beder om tilladelse til at citere —:

„Ulempen ved boligrateringen er fremfor alt, at det er forkerkede mennesker, der får de billige lejligheder. Det er dem, der kender en husvært. Husværter er dels velstående mennesker, dels bestyrelsesmedlemmer i de sociale bolig-selskaber. De indstiller normalt venner og bekendte eller deres børn, og det er ofte folk, der udmærket godt kunne betale lejen i nybyggeriet.“

Nu synes jeg, det ærede medlem hr. Erling Olsen har malet lidt for sort og stillet det lidt for generelt op, men noget er der vel om snakken, at det ikke altid er de helt rigtige folk, som anvises en bolig ved lejer-skifte i de forskellige byggerier. Det var derfor, jeg kiggede på disse ting. Nu har jeg været lidt bange for at vove mig ind på strafferettens område, men jeg har dog ikke undladt at se, at der i de 3-4 paragraffer, der handler om overtrædelse af boliganvisningsreglerne, står opført så horrible straffe for grundejere og husværter i til-

[Kai Moltke.]

fælde af overtrædelse som op til 50 kr. i bod. Det er sikkert uudholdeligt, når man ser på, hvor mange sager om dusører der har været ved de forskellige boligretter ikke alene i København, men også i Århus. Det er derfor, jeg har ønsket kort og klart at formulere, ikke mindst på grund af vanskelighederne ved at placere de mindstbemidlede i egnede lejligheder med et passende værelseantal og i sundhedsmæssigt god stand, at der i første omgang skal gives fortrinsret til kommunal anvisning for mindstbemidlede, fordi kommunens udgifter til tilskud også derigennem vil blive mindst — vi tænker jo alle sammen på, hvordan de offentlige budgetter svulmer op i øjeblikket — og at store ledige lejligheder skal forbeholdes mindre-bemidlede med mange børn.

Nu er det jo gået, som det er gået så tit: fornuften er hos socialistisk folkeparti, men når socialistisk folkeparti repræsenterer fornuften, stiller de øvrige partier sig afvisende, og det må de om. Vi er ikke ængstelige ved at gå ud og lade ikke alene dette ting, men lade befolkningen, lade lejerorganisationerne og alle de øvrige være mæglere mellem os og de fire andre partier i denne strid.

Jeg skal med disse bemærkninger anbefale de konkrete, saglige ændringsforslag, jeg har stillet, af hvilke en del tidligere har fået blåt stempel fra ministeren og fra det socialdemokratiske parti. Jeg skal endvidere tilkendegive som vort standpunkt, at vi ønsker at støtte og gennemføre forlængelsen af huslejerbeskyttelsen, at vi med glæde hilser et sagligt boligudvalg i folketinget, dog uden de fuldmagter, man giver i paragrafferne, men at socialistisk folkeparti, ikke mindst på grund af forligsskitsen, der foreligger fra partierne om fremtiden, agter at stemme imod lovforslaget som helhed og imod dets vigtigste bestemmelser.

Rimstad: Til den udarbejdede betænkning vil jeg på mit partis vegne først anføre nogle få bemærkninger om de ændringer, som det folkesocialistiske mindretal har foreslået. Det drejer sig om ændringsforslagene nr. 1, 2, 4, 5, 10, 11 og 12. Disse ændringsforslag er, hvad man naturligvis kunne vente, rent socialistiske forslag,

der forudsætter statsindblanding, statsdirigering og statstilskud i et omfang, som vil gøre borgerne, og det gælder både lejere og ejere, afhængige af statsmagten på en måde, som vort parti ikke kan godtage. Vor politik går først og fremmest ud på at støtte og fremme den enkelte borgers frihed og uafhængighed af staten, og de her stillede ændringsforslag virker klart i modsat retning. Vi vil derfor stemme imod dem.

Der kan imidlertid være grund til at fremhæve, at det netop er gennem statsindblanding, der senere har medført øget statsdirigering og øget statstilskud, at vi via de ulykkelige bygge- og lejerestriktioner er kommet ud i et boligmæssigt uføre, som den demokratiske styreform desværre tilsyneladende har næsten uovervindelige vanskeligheder ved at føre os ud af igen, fordi de partier, der har afgørelsen, er bange for reaktionerne fra deres vælgere.

Der er for mig ingen tvivl om, at det klare brud på ejendomsretten, som huslejerestriktionerne fra første færd har betydet, og de spidsfindige fortolkninger af grundlovens ord, som bruddet måtte give anledning til, bl. a. karakteriseret ved ordet rådgighedsindskrænkning, har kostet folkestyrets autoritet her i landet meget og kostet det i langt højere grad, end de klasser, der i en lang årrække har nydt materielle goder gennem bruddet, kan være tjent med. Flere statsindblandinger og mere statsdirigering kan ikke hjælpe os ud af disse selvskabte vanskeligheder. Dette har i hvert fald erfaringerne vist os. Det er det kunstige stop af den naturlige rotation i boligmassen, der har medført den stærke opdeling af huslejerne i forskellige niveauer, der ingen rimelig forbindelse har med det udlejedes kvalitet og omfang. Efter socialistisk folkepartis ændringsforslag vil man yderligere understrege denne skadelige opdeling.

Tilbage bliver herefter for os at tage stilling til de ændringsforslag, den højtærede boligminister har fremsat. Det er ændringsforslagene nr. 3, 6, 7, 8, 9, 13 og 14. Vi kan stemme for ændringsforslag nr. 3, hvorefter § 110, stk. 3, bliver affattet således, at man får en reel mulighed for at indlede afskaffelsen ad åre af det huslejestop, som er den største hindring for at få sådanne forhold på boligområdet, at den frie konkurrence gennem balancen mellem tilbud og efter-

[Rimstad.]

spørgsel tvinger de laveste boligpriser frem. Jeg tror, at alle, der føler et ansvar i forbindelse med at finde den bedste vej frem til løsning af den uheldige boligsituation, er enige om denne målsætning. Det er måden, man skal nå målet på, der hersker uenighed om.

Ud fra det, jeg sagde ved første behandling om boligministerens nye idé om et huslejeråd, som vi i vort parti ser med nogen skepsis på, fordi vi ikke tiltror dette nye organ nogen større mulighed for at kunne medvirke til den nævnte målsætning: den endelige ophævelse af huslejerestriktionerne, kan vi naturligvis godt gå med til, at rådets medlemmer kun vælges for to år ad gangen og ikke for fire. Skulle det vise sig, at vore forventninger med hensyn til dette nævn er rigtige, har man altid den udvej efter 2 års forløb at undlade en ny konfirmation og behøver ikke at vente hermed i hele fire år. Vi kan derfor godt støtte ændringsforslag nr. 6.

Det samme er tilfældet med ændringsforslagene nr. 7-9, som i realiteten sikrer, at huslejerådet ikke er i stand til på egen hånd at gå imod den fælles målsætning: restriktionernes afvikling, men at ansvaret for mulige forsinkelser her og enhver form for tøven ligger hos regeringen og folketinget.

Inden for vort parti synes vi videre, at den sag, vi behandler, har et så omfattende aspekt på tilsvarende måde, som markedsudvalget har det, at man burde skaffe vort parti mulighed for at være med i de drøftelser, som det i henhold til ændringsforslag nr. 9 nedsatte udvalg skal stå for. Med den indstilling, der hidtil har været til dette forhold, særlig hos venstre og de konservative, gør vi os imidlertid ikke stort håb om, at dette vort forslag vil blive vel modtaget. Vi synes ellers, at de sidste dages begivenheder, der ikke er meget flatterende for regeringen og folketinget, godt kunne behøve en understregning af, at tinget i visse tilfælde også kan tage saglige hensyn på bekostning af rene magtsynspunkter. Personlig mener jeg, at en sådan understregning netop nu ville være på sin plads. Jeg kan endelig tilføje, at vi også kan stemme for ændringsforslagene nr. 13 og 14, der næmest er af lovteknisk art.

Efter denne gennemgang af ændringsfor-

slagene vil jeg til slut sige et par ord om vort partis stilling til selve lovforslaget. Ved første behandling sagde vi til den højtærede boligminister, at vi ville afvente udvalgsbehandlingen, før vi tog endelig stilling. Vi vil gerne medgive, at forslaget er blevet bedre gennem ministerens ændringsforslag, men det afgørende for os er, om dette forslag kan føre os et stykke ad vejen og hvor stort et stykke ad vejen mod den målsætning, jeg tidligere har nævnt. Man kan også udtrykke dette ved at spørge, hvornår normaliseringen af boligmarkedet vil kunne ske.

Betænkningen er meget ulden på det punkt, og der er i den anvendt udtryk, som må virke stærkt hæmmende på samfundets helbredelse for den eksisterende boligsygdom. Der står således i betænkningen, at det er en forudsætning, at den gældende lejerbeskyttelse opretholdes. Det er et uheldigt udtryk. Vi er vist alle enige om, at lejerne skal beskyttes mod at komme i økonomisk uføre og beskyttes i særlig grad ved, at der etableres overgangsordninger til det frie boligmarked, men beskyttelsen skal vel ikke bestå i, at vi opretholder de forskellige huslejeniveauer, som i dag er den faktiske beskyttelse af nogle lejere. Vi vil gerne høre, hvilken fortolkning den højtærede minister vil give betænkningens ordlyd på dette punkt, altså hvordan hans stilling er til sætningen:

„... det er en forudsætning, at den gældende lejerbeskyttelse opretholdes.“

Vi vil gerne vide dette, fordi det betyder noget for os ved vor endelige stilling til lovforslaget.

Boligministeren (Kaj Andresen): Jeg vil gerne takke udvalget for det arbejde, der er udført. Jeg vil også sige tak til de ordførere, der i en saglig forhandling har givet tilslutning til de af mig stillede ændringsforslag, og bør vel i konsekvens af, hvad der står i betænkningen, gøre opmærksom på, at lovforslaget af 12. marts om forlængelse af lov om leje herved tages tilbage.

Formanden: Den højtærede boligminister har taget forslag til lov om forlængelse af lov om leje tilbage. Ønsker nogen at optage det? (Ophold). Da det ikke er tilfældet, er lovforslaget bortfaldet.

Boligministeren (Kaj Andresen): Det ærede medlem hr. Kai Moltke talte i dag vel nok mere ud ad vinduerne end til folketinget om denne sag. Det underer mig både med det ærede medlems stærke ord i betænkningen og her i dag, når man af de bemærkninger, det ærede medlem har føjet ind i betænkningen, får fastslået, at stort set er det ærede medlem enig med flertallet i fremgangsmåden fremover. Det ærede medlem er enig i, at der nu ligger et stort og vigtigt materiale, der bør vurderes, undersøges og tages stilling til gennem nedsettelse af et udvalg. Det må blive i dette udvalg, at en lang række af de problemer, den fremtidige lejelovgivning skal behandle, må tages op.

Det ærede medlems bemærkninger i betænkningen om lejeniveauet i nybyggeriet, rentens højde og grundpriserne ligger ganske på linje med flertallets bemærkninger, også at et materiale fra eksperter skal indgå i undersøgelserne. Det ser altså ud til, at forskellen i fremgangsmåden fremover ikke er så stor.

Det ærede medlem har stillet en lang række ændringsforslag, som jeg mener vel må indgå i den almindelige forhandling om tingene, der skal til i den kommende tid. Det er vel ikke usandsynligt, at en række af de ting, det ærede medlem har peget på, må tages op til behandling i forbindelse med en mere langsigtet lejelovgivning. Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at under behandlingen af dette lovforslag har både udvalget og jeg fået en lang række henvendelser fra forskellig side med ønsker om visse ændringer i de gældende almindelige lejelovsbestemmelser. Det er min opfattelse, at det vil være rimeligt i forbindelse med det arbejde, der nu skal foregå omkring en stillingtagen til den fremtidige normalisering af lejen, at foretage en undersøgelse — det vil jeg i alt fald bede ministeriets embedsmænd om at gå i gang med — af en lang række af de problemer, der i de senere år er rejst, også ved lejelovsbehandlingen her i tinget, problemer, der bør tages op, og som der nu er god tid til at gennemgå og vurdere, hvorefter eventuelle ændringer kan komme med i forbindelse med den lejelovsrevision, der skal ordne forholdene på længere sigt.

Det ærede medlem taler så stærkt om de

ældre lejligheder. Forholdet er det, at det lovforslag, vi behandler i dag, ganske enkelt ikke alene fastholder undtagelsesbestemmelsen for de gamle ejendomme fra før 1890, men oven i købet tager ejendommene fra tiden 1890-1900 med blandt dem, der skal underkastes en særlig behandling.

Må jeg i øvrigt sige tak for den tilslutning, der er givet til lovforslaget. Også jeg finder det overordentlig betydningsfuldt, at der er skabt så bred en tilslutning til at søge husleje- og boligproblemerne løst. Alle er vel enige om, at dette er et særdeles ømtåligt område og et område, som vanskeligt kunne løses tilfredsstillende uden gennem samarbejde mellem partierne i begge sider af salen. Denne fælles vilje til at løse problemerne har bl. a. givet sig udtryk i tilslutningen til gennemførelsen af det foreliggende lovforslag. Der er sikret en lejelov for de første 2 år, en lov, hvis hovedprincipper bygger på betænkningen fra det udvalg, der blev nedsat efter opfordring fra Danmarks Lejerforbund og De danske Grundejeres Landsorganisation.

Som det fremgår af de ændringsforslag, jeg har stillet, vil lovens løbetid blive 2 år i stedet for som oprindeligt foreslået 4 år, og huslejerådet får indstillingsret i stedet for ret til en endelig afgørelse. Endelig gives der ved genudlejning ret til en forhøjelse på 25 pct. af 1939-lejen i modsætning til de oprindeligt foreslåede 10 pct.; men det sidste ændringsforslag svarer jo nøje til den regel, der gælder i dag.

Jeg vil også understrege, at den gældende lejelov med alle dens bestemmelser udløber den 1. april, så det var nødvendigt, at vi fik en lejelov til afløsning af den, og det får vi altså ved vedtagelsen af det foreliggende lovforslag.

Vi har ikke i regeringen underkendt, at stigende udgifter til drift og vedligeholdelse må modsvares af visse lejeforhøjelser. En ordentlig vedligeholdelse er både udlejere og lejere interesseret i. Dette blev også erkendt af repræsentanterne for Danmarks Lejerforbund i det udvalg, der har været nedsat. Derfor tillades forhøjelser med maksimalt 25 pct. af 1939-lejen med de særlige regler for de ældre ejendomme og mindre forhøjelser for de nyere.

Men det har for regeringen været afgø-

[Boligministeren.]

rende, at lejerbeskyttelsen i øvrigt opretholdes fuldt ud. Når det ærede medlem hr. Rimstad spørger, hvad dermed forstås, så menes der, at de gældende lejerbeskyttelsesregler må gælde, indtil man har opnået det, man kan kalde et normalt boligmarked. I den periode, hvor der endnu ikke er boliger nok, hvor der derfor ikke er frit valg for lejerne, hvor der ikke er en vis reserve, hvor der ikke er et tilstrækkeligt antal boliger at vælge imellem, må man bevare lejerbeskyttelsen, og det er jo klart sagt i de bemærkninger, der findes i betænkningen. Derfor må de nugældende lejerbeskyttelsesregler også gælde under den lov, der nu vedtages for 2 år.

Det er afgørende, at der heller ikke her røres ved grundlaget for den almindelige pristalsberegning. Jeg anser det også for værdifuldt, at der i bemærkningerne er givet udtryk for enighed mellem de 4 partier om visse retningslinjer for en senere normalisering af lejeområdet. Jeg gav allerede ved fremsættelsen af lovforslaget tilsagn om en drøftelse af disse forhold, og det blev sagt dengang og senere, at vi er enige om, at målsætningen er dette normaliserede boligmarked. Det bliver altså nu politikerne, der må tage stilling til disse ting i et udvalg.

Der blev allerede ved første behandling givet udtryk for, at det, efter at vi nu har samlet en hel del materiale fra forskellige ekspertgrupper, må være politikernes opgave at gå i gang med en vurdering af dette materiale. Det trænger til en grundig overvejelse. Adskilligt af det, der er sagt under forhandlingerne her og i de forhandlinger, der er ført i udvalget, og i forhandlingerne mellem de 4 partier har jo vist, at der er adskilligt i dette materiale, hvis virkninger vi nok stadig ikke er klar over, og som det er nødvendigt at søge yderligere oplysninger om. En række misforståelser er opstået. Ikke mindst den lange diskussion om pristalsvirkningen og andet kunne tyde på, at det var rimeligt at foretage en nærmere undersøgelse af dette. Det, der er enighed om, er, at dette udvalg skal have et kommissorium, og at retningslinjerne skal gå ud på ikke en pludselig, men en gradvis ændring på lejeområdet for at undgå de

pludselige virkninger, som en forhøjelse én gang for alle eller i løbet af kort tid kunne give. En sådan løsning ville i hvert fald næppe kunne lade sig gøre uden gennemførelse af en af de komplicerede kompensationsordninger, der allerede er nævnt her.

Jeg vil også gerne understrege, at det normale lejemarked, der tilsigtes, må forudsætte en billigførelse af lejen i nybyggeriet. Hvad der er sagt om rente, om grundpris og konkurrenceforhold må være medvirkende til, at vi får denne billigførelse af lejen i nybyggeriet, så at udgangspunktet for normaliseringen af lejeniveauet ikke bliver det samme som det, vi har i dag med en forholdsvis dyr leje i nybyggeriet. Det kan overvejes, hvilke former der skal bruges — der kan være tale om binding af forhøjelsen, man kan give kompensation for forhøjelsen, og man kan anvende en del af pengene til boligformål. Man er også enig om, at en tilskudsordning under en eller anden form må indgå i overvejelserne om den gradvise normalisering. Der er ikke tvivl om, at en samlet løsning af vore boligproblemer må omfatte en normalisering af lejemarkedet.

Jeg håber også på, at bemærkningerne om boligbyggeriet skal indebære, at vi i løbet af de nærmeste måneder får gennemført en lov om boligbyggeri, der udvider vore rammer for garantier, som muliggør en langtidsplanlægning og sikrer fuld udnyttelse af vor byggekapaцитet, så at vi også på en fornuftig måde kan afvikle de byggerestriktioner, der er tilbage. Hertil vil regeringen medvirke.

De 39.000 boliger, der er færdiggjort i 1964, er et godt resultat, men det må følges op og udvides i de kommende år. Jeg er enig i de fremsatte udtalelser om, at det kan bringe os frem til en for boligområdet tilfredsstillende løsning, men heri må indgå alle nødvendige hensyn til lejere, også gennem sociale ordninger.

Ministeren for Grønland (Carl P. Jensen): Jeg beklager, at jeg er provokeret til at blande mig lidt i dette her, men jeg vil i og for sig gerne — jeg understreger, at jeg skal også overholde forretningsordenen — takke det ærede medlem hr. Kai Moltke, fordi han har mindet om min fortid som boligminister

[Ministeren for Grønland.]

og om mine udtalelser bl. a. i Vesterbrobladet; det ærede medlem må for min skyld også gerne citere denne artikel i dens helhed.

Jeg vil gerne understrege, at netop den kategori af lejligheder, som jeg omtalte i Vesterbrobladet, er jo taget i betragtning også i dette lovforslag. Det fremgår klart af bemærkningerne til nr. 10 i lovforslaget, hvor der bl. a. siges, at den foreslåede ændrede affattelse indebærer, at der ikke — som i 1955 og 1958 — gives adgang til en i loven fastsat mindre procentuel lejeforhøjelse i ejendomme, der er opført før 1890. Det er hovedsagelig de ejendomme, som jeg har omtalt i Vesterbrobladet, og betænkningen har ikke taget afstand fra dette forslag. Jeg vil da også gerne understrege, at forligsparterne er enige i, at der i så henseende ikke bliver tale om nogen generel forhøjelse, men kun en konkret forhøjelse efter tilladelse fra huslejenævnet.

Må jeg føje til, at om alt det, der kan siges og bør siges også af min efterfølger, gælder det samme, som gjaldt for mig, da jeg var boligminister: at man må tage hensyn til de realpolitiske forhold — hensyn, som det ærede medlem er ganske fritaget for. Der skal kunne sættes handling bag ordene. Resultatet måtte blive en kompromisløsning også for de ærede medlemmer fra såvel VK som det radikale venstre. Der er ingen af de ordførere, som i dag siger: det lovforslag er nøjagtigt, som vi kunne tænke os det, hvis vi havde skrevet det, som vi selv ville.

Det ærede medlem kunne have citeret den omtalte artikel i Vesterbrobladet videre. Jeg har den ikke ved hånden — det tror jeg det ærede medlem har — men jeg kan i hvert fald erindre — jeg citerer her efter hukommelsen — at jeg dengang skrev: én ting er sikker: lejeloven udløber den 31. marts. Hvad der skal skrives i den nye lov, afhænger af den sammensætning, det nye folketing måtte få.

Resultatet blev, at hverken SF eller socialdemokratiet — hverken i fællesskab

eller hver for sig — ville kunne afgøre, hvad der skulle stå i den kommende lejelov. Det forhandlingsresultat, der ligger på bordet, er en følge af denne tingenes tilstand.

Axel Ivan Pedersen: Det er i virkeligheden helt ejendommeligt, at den tale, som det ærede medlem hr. Kai Moltke holdt for lidt siden, kan bringe ens tanker hen på Shakespeare, på hans „Skærsommernatsdrøm“ med dens venlige og skønne atmosfære, men sådan forholder det sig. Det er ganske vist også, fordi der i det pågældende værk forekommer et citat, der kort og godt lyder sådan: „Godt brølt, løve!“ Ja, sådan kan modsætningerne bestandig mødes.

Jeg kommer også til at tænke på en dansk, desværre ikke videre kendt digter, William Petersen — jeg beder den højtærede formand om tilladelse til et citat — der engang i et digt har skrevet disse verslinjer:

„Gør ondt, hvis du ikke kan andet,
det onde bekæmpes og virker til held,
men sløvhed er mer' end forbandet.“

Sløvhed var just ikke det, der prægede den lige holdte tale.

Det ærede medlem citerede for lidt siden et afsnit af den tale, jeg holdt ved første behandling af dette lovforslag. Jeg ville gerne have, at det ærede medlem citerede endnu et afsnit, for jeg kunne godt lide at høre ham citere de bemærkninger i min replik, hvori jeg gjorde opmærksom på, at jeg var lykkelig over, at det ærede medlem ikke var den samme under udvalgsarbejdet, som han er på tingets talerstol. Under udvalgsarbejdet kan det ærede medlem — der er måske nogle, der synes, det lyder ejendommeligt, men det er altså rigtigt — være både saglig og realistisk betonet i sine synspunkter og standpunkter, altså visse egenskaber, som det ærede medlem synes at være aldeles blottet for, når han befinder sig på denne talerstol og holder tale, eller jeg skulle måske sige det på den måde: når det ærede medlem befinder sig på denne talerstol og talen holder ham.

Jeg tror ikke, at den tone- eller stemme-

[Axel Ivan Pedersen.]

føring og den forargelse, det ærede medlem lægger i nogle af de synspunkter, han fremsætter, er egnede til at gøre indtryk ret mange steder; i hvert tilfælde er det aldeles udelukket, at det kan gøre indtryk i denne sal.

Det ærede medlem er altså i de bemærkninger, han fremsætter, absolut uden sans for proportioner og uden sans for realiteternes verden og den politiske konstellation, vi har her i tinget. Jeg vil gerne tage et par eksempler fra de bemærkninger, det ærede medlem har fremsat.

Med stor og forståelig harme — jeg siger i dette tilfælde: med stor og forståelig harme — udtaler det ærede medlem sig om de sanitære forhold i en stor del af boligerne i dette land og beklager sig over, at disse boligforhold især i sanitær henseende, både med hensyn til wc og badeværelse, er meget ringe, og det er jeg enig med ham i; men det ærede medlem er absolut blottet for den tanke, at en forudsætning for, at disse sanitære forhold kan bringes i orden, er det, at der i de pågældende ejendomme skabes en rentabilitet, der gør det muligt at gennemføre disse foranstaltninger, og en sådan rentabilitet kan man ikke gennemføre, så længe der stadig væk holdes fast ved et huslejestop på disse områder. Det ærede medlems mangel på sans for realiteter medførte jo også, at han med samlede ben sprang over den kendsgerning, at de leje-reguleringer, der nu skal gennemføres, stadig væk er underkastet en nævnkontrol; den kendsgerning så det ærede medlem ganske bort fra. Det samme gælder jo andre af de spørgsmål, som det ærede medlem har været inde på.

Men jeg må måske gøre den betragtning gældende, at adskillige af de problemer, som det ærede medlem har trukket frem, får han jo mulighed for at tage op, når det boligudvalg, der i henhold til denne lovgivning skal nedsættes, kommer til at arbejde. I denne forbindelse vil jeg gerne sige, at jeg anser det for at være et overordentlig værdifuldt skridt i den rigtige retning, at vi får dette boligudvalg. Deri er jeg ikke uenig med det ærede medlem. Jeg kan gøre opmærksom på, at jeg allerede den 25. januar 1962 under en forespørgsels-

debat her i salen gjorde mig til talsmand for et sådant udvalg.

Når så det ærede medlem taler om værelseproblemet og taler om præmiering af ejendomme, der vil tage familier med børn ind, og i den forbindelse, jeg ved ikke, hvordan han kom frem til det, taler om en kopskat — jeg forstod det ærlig talt ikke; men det er jo ikke den eneste af det ærede medlems udtalelser, man ikke forstår — vil jeg til støtte for det ærede medlems egen erindring sige, at hans partiformand her fra denne talerstol har gjort sig til talsmand for synspunkter, der ligger meget nær de synspunkter, jeg har gjort mig til talsmand for, men det er måske forbigået det ærede medlems opmærksomhed. Det skulle ikke forbavse mig, om han interesserer sig mere for citater og udtalelser af socialdemokratiske ministre og medlemmer, end han interesserer sig for, hvad hans egen partiformand siger; man har jo somme tider et indtryk af, at deres meninger ligger lidt på tværs af hinanden.

Alle disse problemer får vi jo en mulighed for at drøfte i det udvalg, der skal nedsættes; derfor anser jeg det for overordentlig værdifuldt, at vi ifølge dette forlig netop får et forum, for hvilket alle disse problemer kan behandles; jeg synes, det er noget af det, der er anledning til særlig stærkt at fremhæve.

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslag nr. 1

forkastedes med 132 stemmer mod 10; 3 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 2 betragtedes som

forkastet med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 1.

Ændringsforslag nr. 3

vedtoges med 147 stemmer mod 10; 3 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 4

forkastedes med 153 stemmer mod 10; 3 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 5 betragtedes som *forkastet* med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 4.

Ændringsforslag nr. 6 *vedtoges* med 157 stemmer mod 10; 3 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslagene nr. 7 og 8 betragtedes som *vedtaget* efter vedtagelsen af ændringsforslag nr. 6.

Ændringsforslag nr. 9 *vedtoges* med 156 stemmer; 13 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 10 *forkastedes* med 156 stemmer mod 10; 3 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslagene nr. 11 og 12 betragtedes som *forkastet* med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 10.

Ændringsforslag nr. 13 *vedtoges* uden afstemning.

§ 1, således ændret, *vedtoges* uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 14 og § 2, således ændret, samt §§ 3-5 *vedtoges* uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling *vedtoges* uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring i lov om invalide- og folkepension. (Om forhøjelse af invalide- og folkepensionsbidraget m. v.).

(Første behandling af lovforslaget (nr. 96) findes i tidenden sp. 2825, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 291).

Der var stillet 2 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Formanden: Sammen med denne sag foretages den følgende sag på dagsordenen, nemlig:

Anden behandling af forslag til lov om ændring i lov om pension og hjælp til enker m. fl. (Om pensionstillæg).

(Første behandling af lovforslaget (nr. 97) findes i tidenden sp. 2826, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 291).

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagenes paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagenes overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Niels Mørk: Som det fremgår af udvalgets betænkning, har repræsentanterne for de 4 gamle partier sammen med socialministeren indgået forlig om invalide- og folkepensionsbidraget. Forliget betyder, at man forlader ministerens oprindelige forslag om overgang til en progressiv skala, og at man forhøjer pensionsbidraget fra de nugældende 1 $\frac{3}{4}$ pct. af skalaindtægten til 2 $\frac{1}{2}$ pct. Samtidig gennemføres der et nedslag for forsørgere, hvis skalaindkomst er under 9.000 kr., og for ikke-forsørgere, hvis skalaindkomst er under 5.000 kr. om året.

Mit parti ville have foretrukket ministerens oprindelige forslag, fordi dette tog større sociale hensyn, men også fordi det ville have givet en mere rimelig og retfærdig byrdefordeling. Da vi ikke har kunnet opnå flertal herfor, må jeg anbefale det foreliggende, der trods alt — sammenlignet med den nuværende ordning — giver visse forbedringer til dem, der har ringere skatteevne.

Jeg kan med disse få bemærkninger anbefale såvel ændringsforslagene som lovforslagene til vedtagelse i det høje ting.